

ОЦІНКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті уточнено визначення поняття ділової активності та визначені критерії її оцінювання. Сформовано систему показників, які деталізують критерії оцінки ділової активності підприємства. Ключові слова: ділова активність, критерії ділової активності, ефективність управлінських рішень.

В статье уточняется определение понятия деловой активности и определены критерии её оценки. Сформировано систему показателей, которые детализируют критерии оценки деловой активности предприятия. Ключевые слова: деловая активность, критерии деловой активности, эффективность управленческих решений

In the article determination of concept of business activity is specified and the criteria of its estimation are certain. The system of indexes which go into detail the criteria of estimation of business activity of enterprise is formed. Key words: business activity, criteria of business activity, efficiency of administrative decisions

Постановка проблеми. В ефективному управлінні будь-яким підприємством дуже важливим чинником, який може як негативно, так і позитивно впливати на кінцевий результат діяльності є час. Отже оперативність і доцільність прийнятих управлінських рішень спричиняє вагомий вплив на якість отриманого результату.

В умовах жорсткої і не завжди добросовісної ринкової конкуренції перед керівниками постає питання яким чином спрямувати мінімум зусиль на просування до ринків продукції, праці або капіталу з максимально ефективним результатом. Відповідь на дане питання неможливо знайти без залучення наявних виробничих і комерційних можливостей в контексті їх аналізу. Саме вищезазначені складові проблеми фігурують у визначенні поняття «ділова активність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення сутності та оцінювання ділової активності розглядаються в працях зарубіжних вчених-економістів, зокрема таких як Д.А. Аакер, Е.Дж. Долан, К.Д. Кемпбел, Р.Дж. Кемпбел, Л.А. Беренстайн, А.Д. Шеремет, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін та ін. Розробці окремих аспектів даної проблеми присвячені роботи таких вітчизняних економістів як Т.А. Лахтіонова, Р.О. Костирко, М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.Ю. Невмержицька, Є.В. Мних, Н.М. Притуляк, В.О. Подольська, О.В. Яріш та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Головними якісними і кількісними критеріями ділової активності підприємства є: широта ринків збуту продукції, включаючи наявність постачань на експорт, репутація підприємства, ступінь плану основних показників господарської діяльності, забезпечення заданих темпів їхнього росту, рівень ефективності використання ресурсів (капіталу), стійкість економічного росту. Також виділяють широкий та вузький підходи до

визначення поняття «ділова активність». У широкому розумінні цей термін означає маркетингове і комерційне просування підприємства за умов залучення максимально можливого ресурсного потенціалу із спрямуванням усього спектру зусиль. У вузькому ж розумінні ділова активність підприємства означає якість прийнятих управлінських рішень, що характеризується висококваліфікованим менеджментом, повноту віддачі вкладених зусиль та ефективне використання наявних виробничих та комерційних можливостей.

Виходячи з вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що поняття ділової активності підприємства є багатокритеріальним. В роботах авторів, які досліджували дану тему, підхід до оцінки ділової активності є загальним. Так як об'єктом оцінки у даній статті є ділова активність підприємств, що імпортують алкогольні напої на територію України, саме систематизація показників оцінки ділової активності для даних підприємств, на думку автора, надасть змогу наблизитися до об'єктивності отриманих результатів.

Мета статті. Основна мета статті – систематизація параметрів та критеріїв оцінки ділової активності підприємств, що імпортують алкогольні напої на територію України.

Викладення основного матеріалу. Економічна наука до кінця ХХ століття не приділяла достатньо уваги розгляду ділової активності підприємств і підприємців як особливої категорії соціально-економічних відносин.

Термін «ділова активність» з'явився в Україні в 90-і роки з розвитком підприємництва й виникненням таких понять, як діловий ризик і діловий крах, запобігання якого вимагає активних дій від підприємців. Термін «ділова активність» прийшов у вітчизняний економічний лексикон зі світової практики у зв'язку з реформуванням економіки й формуванням ринкових відносин.

Господарська діяльність підприємства може бути охарактеризована різними показниками, основними з яких є обсяг реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток, величина активів підприємства (авансованого капіталу).

Оцінюючи динаміку основних показників, необхідно зіставити темпи їхньої зміни. Оптимальним є наступне співвідношення, що базується на їхньому взаємозв'язку:

$$T_{рб} > T_{qp} > T_e > 100\%$$

де $T_{рб} > T_{qp} > T_e$ - відповідно темпи зміни балансового прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу).

Дане співвідношення означає: по-перше, прибуток збільшується більш високими темпами, чим обсяг продажів продукції, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і обігу; по-друге, обсяг продажів зростає більш високими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно; і нарешті, по-третє,

економічний потенціал підприємства зростає в порівнянні з попереднім періодом.

Розглянуте співвідношення у світовій практиці одержало назву "золоте правило економіки підприємства". Однак якщо діяльність підприємства вимагає значного вкладення засобів (капіталу), що можуть окупитися, і принести вигоду лише в більш-менш тривалій перспективі, то ймовірно відхилення від цього "золотого правила". Тоді ці відхилення не слід розглядати як негативні.

На рівні підприємства ділова активність найчастіше розглядається як результативність роботи підприємства щодо величини авансованих ресурсів або величини їхнього споживання в процесі виробництва.

Аналіз ділової активності підприємства можна подати у вигляді системи чотирьох самостійних складових (блоків) аналітичних досліджень:

- аналізу ефективності використання оборотних коштів підприємств;
- аналізу використання власного і залученого капіталу;
- аналізу ефективності кредитних відносин підприємства з комерційними банками;
- аналізу дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Тобто, проведення аналітичних досліджень ділової активності підприємств дає змогу оцінити, наскільки ефективно сформована структура їх капіталу, як складаються їх взаємовідносини з постачальниками та замовниками, а також з комерційними банками.

Для збільшення обсягів діяльності підприємства (випуску і продажів продукції) слід збільшувати приріст його майна, тобто активів. У зв'язку з цим темпи економічного розвитку підприємства в першу чергу визначаються темпами збільшення реінвестованих власних засобів. Вони залежать від багатьох факторів, що відбивають ефективність поточної (рентабельність реалізованої продукції, оборотність власних засобів) і фінансової (дивідендна політика, фінансова стратегія, вибір структури капіталу) діяльності.

Як відомо, ефективність використання фінансових ресурсів, насамперед, пов'язують з їх оборотністю. Оборотні кошти є найбільш мобільною частиною господарських засобів. Прискорення оборотності оборотних коштів має важливе значення для стабільності фінансового стану підприємств з таких причин:

- швидкість обороту коштів визначає розмір їх річного обороту;
- прискорення оборотності веде до зниження витрат підприємства;
- прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообороту коштів веде до прискорення обороту на інших стадіях.

В обліково-аналітичній практиці можливості підприємства по розширенню основної діяльності за рахунок реінвестування власних засобів визначається за допомогою коефіцієнта стійкості росту, що виражається у відсотках і обчислюється по формулі:

$$K_{yp} = \frac{(P_R - D)}{I_C} \times 100\% = \frac{P_{PP}}{I_C} \times 100\% ,$$

де P_R – чистий прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства;

D – дивіденди, виплачувані акціонерам;

P_{PP} – прибуток, спрямований на розвиток виробництва (реінвестований прибуток);

I_C – власний капітал (капітал і резерв).

Коефіцієнт стійкості економічного росту показує, якими темпами в середньому збільшується економічний потенціал підприємства.

В свою чергу ефективність капіталу найкраще характеризується його рентабельністю. Для оцінки використання капіталу підприємства доцільно використовувати метод подовження факторних систем, за яким рентабельність капіталу визначається двома чинниками: чистою рентабельністю реалізації продукції та оборотністю капіталу. Факторний аналіз дає змогу виявити резерви підвищення рентабельності капіталу.

Аналіз власного капіталу підприємства включає оцінку:

- достатності, динаміки та структури власного капіталу;
- причин змін окремих його складових.

З метою факторного аналізу власного капіталу останній доцільно розраховувати як добуток трьох величин:

- чистої рентабельності реалізації продукції;
- коефіцієнта оборотності капіталу;
- коефіцієнта фінансової залежності

Охарактеризуємо основні показники ділової активності підприємства, що займається імпортом алкогольних напоїв:

1) Сума продажу продукції (товарів, робіт, послуг) - показує доходи від продажу, це вартість відвантаженої продукції (товарів, робіт, послуг) в цінах продажу, включаючи вартість бартеру,

2) Прибуток від продажу продукції (товарів, робіт, послуг) - визначає суму коштів від продажу продукції (товарів, робіт, послуг) зменшену на суму ПДВ, акцизного збору, ввізного мита, митного збору та інших обов'язкових зборів та платежів, а також на суму собівартості проданої продукції (робіт, послуг);

3) Частка прибутку від реалізації в загальній сумі прибутку - показує питому вагу прибутку від основної діяльності підприємства; значення цього показника менше 0,7 може вказувати на те, що в зв'язку з низькою ефективністю основної діяльності підприємство змушене займатися непрофільними видами діяльності;

4) Коефіцієнт стійкості економічного зростання - Розраховується як відношення чистого прибутку (прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і платежів) за мінусом суми дивідендів,

виплачених акціонерам, до середньорічної вартості власного капіталу підприємства; тобто показує, яку суму прибутку реінвестує підприємство на 1 грн. власного капіталу;

5) Коефіцієнт оборотності оборотних засобів - визначає кількість оборотів, яку здійснюють оборотні засоби протягом звітного періоду, розраховується як відношення суми продажу до середньорічної вартості оборотних засобів;

6) Тривалість обороту оборотних засобів - характеризується кількістю днів, протягом яких оборотні засоби проходять усі стадії одного кругообігу; розраховується як відношення кількості календарних днів періоду та коефіцієнту оборотності оборотних засобів;

7) Коефіцієнт оборотності виробничих запасів

8) Тривалість обороту виробничих запасів

9) Тривалість погашення дебіторської заборгованості

10) Тривалість операційного циклу

Висновки і напрямки подальших досліджень. Оцінка ділової активності дозволяє дослідити результативність управління і ефективність прийнятих рішень. Застосування результатів оцінки ділової активності слугуватиме покращенню результативності виробничо-господарської діяльності і допоможе здобути конкурентні переваги на сегменті ринку господарювання. При цьому важливим є розуміння того, що кожне окреме підприємство вимагає індивідуального підходу до інтеграції та систематизації методик оцінювання його діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст] : Монографія. – К.:КНЕУ, 2001. – 387 с.

2. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. [Текст] : – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 485 с.

3. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Методика фінансового аналізу. [Текст] : – М.: ИНФРА-М, 1996. – 176с.

4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. [Текст] : – М.: ФиС, 2000.- 512 с.

5. Анискин Ю.П., Сергеев А.Ф., Ревякина М.А. Финансовая активность и стоимость компании. [Текст] : –М.: Омега-Л, 2005. –237 с.